

การปะทะกันระหว่างเสรีภาพกับการละเมิดเชิงดูหมิ่นศาสนา

ชูชาติ พุฒเพ็ญ

ARAB STUDIES (Vol. 11)

2023, August

เกริ่นนำ

ช่วงเช้าของวันที่ 28 มิถุนายน 2023 ซึ่งเป็นวันแรกของวันตรุษอีดิลอัฎฮา อันเป็นช่วงเวลาที่ประชาคมมุสลิมทั่วโลกอยู่ในวาระการเฉลิมฉลองวันสำคัญทางศาสนาอันยิ่งใหญ่ แต่เพียงไม่กี่ชั่วโมงหลังจากนั้นความสุขของชาวมุสลิมทั่วโลกต้องเปลี่ยนเป็นความโกรธแค้นที่ส่งตรงมาจากสวีเดนอันเนื่องมาจากการแสดงออกเชิงดูหมิ่นศาสนาอิสลาม (blasphemy) ของบุคคลที่มีแนวคิดหัวรุนแรงจนทำให้เกิดกระแสช่วยอารมณความรู้สึกของมุสลิมทั่วโลก

ที่มา <https://www.shorouknews.com/news/view.aspx?cdate=29062023&id=413ad00b-dfe0-429b-bc38-0b44a4798b57>

การแสดงออกของบุคคลที่มีแนวคิดสุดโต่งหัวรุนแรงโดยอ้างถึงเสรีภาพทางความคิดและการแสดงออก ด้วยการฉีกและเผาัมภีร์อัลกุรอานซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งในสวีเดน

เหตุการณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นก่อนการประชุมนาโตจะเริ่มขึ้นเพียงไม่กี่วัน การแสดงออกเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ที่ประเด็นการพิจารณาการขอเข้าเป็นสมาชิกนาโตของสวีเดน เพราะก่อนหน้านี้ตุรกีได้คัดค้านมาโดยตลอด ยิ่งเมื่อมีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นจะมีผลต่อการขอเข้าเป็นสมาชิกนาโตของสวีเดนหรือไม่ โดยเฉพาะการผ่านด่านอันสุดหินที่สะท้อนมาจากท่าทีของตุรกีซึ่งยืนกรานไม่เห็นด้วยกับชาติสมาชิกนาโตอื่น ๆ จากฟากตะวันตกที่พยายามโน้มน้าวให้ภาคีสมาชิกเดินตามนโยบายขยายจำนวนสมาชิกจากประเทศแถบสแกนดิเนเวีย โดยผู้เขียนขอเสนอประเด็นรายละเอียดตามหัวข้อ ดังนี้

1. ภูมิหลังเกี่ยวกับการดูหมิ่นอิสลามในสวีเดน

ดูเหมือนว่าเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ใช่ครั้งแรกและจะเกิดขึ้นต่อไปไม่สิ้นสุดเพราะรัฐบาลสวีเดนมองว่าเป็นการทำกิจกรรมของบุคคลและกลุ่มบุคคลบนพื้นฐานเสรีภาพทางความคิดและการแสดงออก (freedom of speech) ตามรัฐธรรมนูญ แม้รัฐบาลจะเผชิญกับกระแสประณามจากโลกอาหรับและโลกอิสลามเช่นนี้มาก่อนหน้าแล้ว โดยในเดือนมกราคมที่ผ่านมาชายชาวเดนมาร์กได้กระทำการเผาคัมภีร์อัลกุรอานต่อหน้าสาธารณชนโดยเลือกสถานที่จัดกิจกรรมบริเวณหน้าสถานเอกอัครราชทูตตุรกี ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ซึ่งรัฐบาลสวีเดนไม่แสดงท่าทีใด ๆ ต่อกรณีนี้เนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องของเสรีภาพทางความคิดและการแสดงออกเช่นกัน

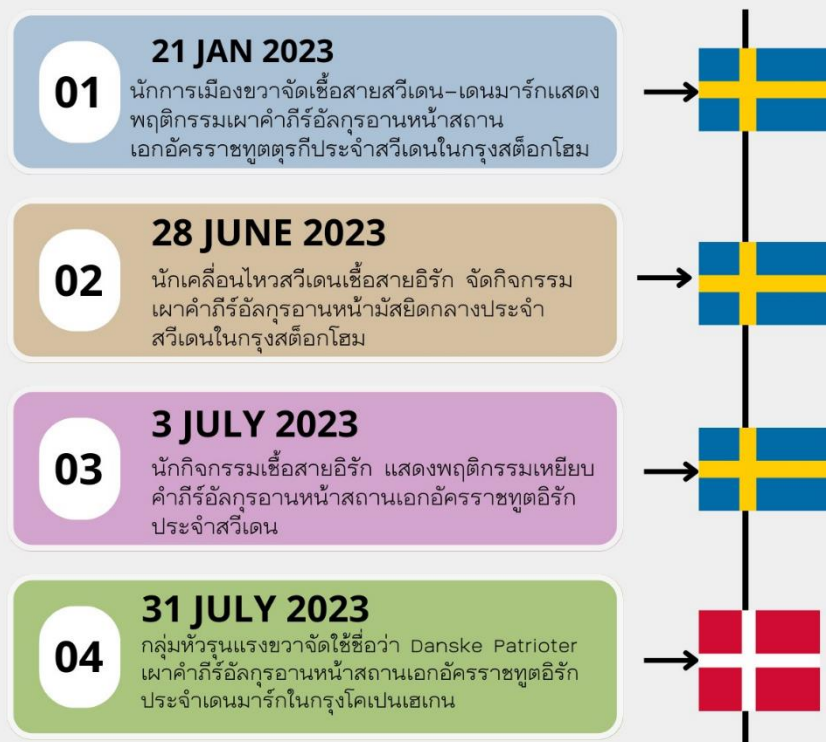
ที่มา <https://arabic.euronews.com/2023/07/05/momika-controversial-quran-burner-appears-afraid-asks-the-swedish-authorities-protection>

อย่างไรก็ดี หลังจากมีเหตุการณ์ทำนองเดียวกันเกิดขึ้นซ้ำอีก ทำให้ตลอดหลายเดือนที่ผ่านมาทางการสวีเดนได้ออกคำสั่งกำชับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่เพื่อเฝ้าระวังยับยั้งเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในลักษณะเดียวกัน เนื่องจากเห็นว่าอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและเป็นการยั่วยุภัยคุกคามจากภายนอกหรือเลวร้ายกว่านั้นประเทศอาจตกเป็นเป้าของกลุ่มขบวนการก่อการร้าย แต่เนื่องจากการเปิดกว้างของรัฐธรรมนูญทำให้ในท้ายที่สุดได้มีความเห็นจากศาลปกครองสูงสุดออกมาเปิดทางให้แนวคิดและการแสดงออกของกลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญเนื่องจากพิจารณาไม่พบปัญหาที่เกิดจากการแสดงออกว่ามีผลกระทบต่อการใช้อำนาจและการรักษาความสงบเรียบร้อยที่เป็น

อำนาจรับผิดชอบของตำรวจโดยอธิบายว่า เสรีภาพการแสดงออกไม่เข้าเกณฑ์ถึงระดับที่จะเป็นเหตุทำให้เกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงและอธิปไตยของประเทศ ขณะที่ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพทางความคิดและการแสดงออก กรณีดังกล่าวจึงเป็นช่องว่างให้เกิดเหตุการณ์ดูหมิ่นและเหยียดคำภีร์อัลกุรอานในสวีเดนจนกลายเป็นพฤติกรรมเลียนแบบหรือการกระทำซ้ำอย่างต่อเนื่อง ดังภาพลำดับเหตุการณ์ต่อไปนี้

พฤติกรรมดูหมิ่นศาสนา กรณีเหตุการณ์เหยียดคำภีร์อัลกุรอานในสวีเดนและเดนมาร์ก

เป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่า ผู้ก่อเหตุครั้งล่าสุดไม่ใช่ชาวยุโรปหรือคนผิวขาวที่มีแนวคิดขวาจัดหรือเป็นกลุ่มหัวรุนแรงเหมือนที่หลายคนคุ้นชิน แต่รอบนี้ผู้ก่อเหตุกลับเป็นผู้ลี้ภัยเชื้อสายอิรักที่ได้สิทธิความเป็นพลเมืองสวีเดน โดยพฤติกรรมการเผาแคมป์อัลกุรอานมีเจตนาจงใจยั่วยุเพราะต้องการให้กิจกรรมนี้เกิดขึ้นในวันแรกของวันตรุษอีดิลอัฎฮา หากพิจารณาในกรอบของช่วงเวลายิ่งทำให้เกิดเป็นภาพสะท้อนถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกันในเชิงยั่วยุแบบหลายชั้นและการวางแผนเป็นขั้นเป็นตอน

กรณีนี้ทำให้นักวิเคราะห์มองว่า สวีเดนมีนโยบายต่อเรื่องนี้คล้ายกับหลายประเทศในยุโรปซึ่งสอดคล้องกับสภาวะที่ว่า หลับตาข้างเดียว หยิกเล็กเจ็บเนื้อ เนื่องจากระบบอิปีโตยมีการแบ่งแยกอำนาจอย่างเป็นอิสระจากกันจึงไม่แปลกที่มีการปล่อยให้สถานการณ์ดำเนินไปบนพื้นฐานของเสรีภาพทางการแสดงออก แม้ว่าการแสดงออกดังกล่าวจะเป็นการสร้างความเกลียดชังระหว่างศาสนาอย่างชัดเจนก็ตาม ขณะเดียวกันการสะท้อนบทบาทและมาตรฐานการดำเนินการของภาครัฐเป็นไปแบบคู่ขนานจนทำให้พฤติกรรมทำนองนี้สามารถดำเนินการได้ในรูปของกิจกรรมและได้รับการคุ้มครองเพราะเป็นสิทธิเสรีภาพพลเมือง ทั้งที่สถานการณ์เหล่านี้ดูจะส่งผลกระทบด้านลบต่อสวีเดนในการขอเข้าเป็นสมาชิกนาโต เนื่องจากตรรกะไม่ยอมเรื่องนี้อย่างแนบแน่น หรืออาจมองบทบาทของฝ่ายตุลาการที่เห็นว่าเรื่องนี้ไม่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศจึงไม่มีเงื่อนไขเพียงพอในการห้ามหรือขัดขวางเสรีภาพอันเป็นสิทธิพื้นฐาน กรณีนี้สะท้อนให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับระบบอำนาจของสวีเดนที่มุ่งเพียงประเด็นเดียวคือ พฤติกรรมดังกล่าวเข้าข่ายหรืออยู่ในเกณฑ์ที่ถือเป็นความเสี่ยงต่อความมั่นคงหรือไม่ หากอยู่ในเกณฑ์และระดับที่เป็นภัยต่อความมั่นคงจึงจะสามารถอ้างความชอบธรรมในการยับยั้งการดูหมิ่นศาสนาที่เกิดขึ้นได้ หากพิจารณาในเชิงกระบวนการใช้อำนาจจะพบว่า ฝ่ายตุลาการกับฝ่ายบริหารมีทิศทางเดียวกัน อย่างน้อยคือการแสดงท่าทียับยั้งต่อการแสดงความเกลียดชังระหว่างศาสนา และสะท้อนว่าไม่ควรกระทำและไม่ควรปล่อยผ่านแบบไร้ความรับผิดชอบ ในมุมมองนี้เท่ากับว่ามีการขยับเชิงอำนาจเพื่อแสดงให้เห็นว่าระบบอำนาจยังเคารพต่อผู้นับถือศาสนาอิสลามในประเทศในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมสวีเดนอีกด้านหนึ่ง

2. จุดยืนของตุรกีกับบทบาทสมาชิกนาโต

การประชุมสุดยอดผู้นำสมาชิกนาโตกำลังจะเกิดขึ้นอีกไม่นาน โดยครั้งนี้ประเทศลิทัวเนียจะเป็นเจ้าภาพ ซึ่งที่ผ่านมาตุรกีแสดงท่าทีคัดค้านอย่างชัดเจนมาตลอดต่อกรณีการขอเข้าเป็นสมาชิกนาโตจากทั้งสวีเดนและฟินแลนด์เพื่อให้นาโตสามารถขยายอิทธิพลเชิงการทหารในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียหลังรัสเซียเปิดฉากบุกยูเครน แม้ชาติสมาชิกนาโตพยายามโน้มน้าวให้ตุรกีเห็นชอบในเรื่องนี้หลายครั้งแต่ตุรกียังคงมีท่าทีคัดค้านอย่างต่อเนื่องโดยอ้างเหตุผลด้านความมั่นคงภายใน เหตุเพราะทั้ง

สวีเดนและฟินแลนด์ไม่แสดงความจริงจังในการปราบปรามขบวนการพรรคแรงงานชาวเคิร์ดที่ตุรกีมองว่าเป็นภัยคุกคามต่ออธิปไตยของตุรกี

อย่างไรก็ดี นาโตไม่ต้องการให้ประเด็นนี้ขยายผลยืดเยื้อจึงเป็นตัวแทนกลางจัดการประชุม 3 ฝ่ายขึ้นที่กรุงมาดริด ประเทศสเปนเมื่อปีค.ศ. 2022 โดยใช้แนวทางทางการทูตเป็นกลไกผ่านการจัดทำบันทึกความเข้าใจระหว่างตุรกี สวีเดน และฟินแลนด์ สารสำคัญของบันทึกความเข้าใจฉบับนี้เป็นการสร้างความมั่นใจกับตุรกีว่าทั้งสวีเดนและฟินแลนด์จะยกระดับความร่วมมือให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมในประเด็นที่ตุรกีเน้นย้ำมาโดยตลอด โดยเฉพาะการบรรจุให้ขบวนการพรรคแรงงานชาวเคิร์ดอยู่ในบัญชีขบวนการก่อการร้าย รวมทั้งให้ดำเนินการส่งตัวบุคคลที่ทางการตุรกีต้องการเพื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในตุรกี การลดอุปสรรคหรือข้อห้ามในการซื้อขายอาวุธให้กับตุรกี และให้ทั้งสองประเทศปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อการนี้อย่างจริงจัง ในคราวการประชุมดังกล่าวตุรกีต้องการแยกการประเมินผลเป็นรายประเทศโดยมีระยะเวลาประเมินชัดเจนแต่ที่ประชุมไม่เห็นชอบ กระทั่งในเวลาต่อมาฟินแลนด์แสดงความเห็นด้วยที่จะให้ใช้การประเมินแยกกัน เนื่องจากรัฐบาลฟินแลนด์มองว่าจะได้รับการพิจารณาดีกว่า จนเมื่อช่วงเดือนเมษายนที่ผ่านมา ตุรกีได้ให้การรับรองสมาชิกภาพของฟินแลนด์ในการขอเป็นสมาชิกใหม่ของนาโต ขณะที่กรณีของสวีเดนนั้น ตุรกีเห็นว่าให้เลื่อนออกไปก่อนเนื่องจากยังไม่ดำเนินการตามที่ตุรกีเสนออย่างเป็นรูปธรรม

ที่มา <https://www.timesofisrael.com/turkey-says-quran-burning-incident-undermines-swedens-reliability-as-nato-candidate/>

ในช่วงเวลาหลังจากนั้นดูเหมือนว่า ตุรกีจะสะท้อนให้เห็นท่าทีที่ผ่อนคลายมากขึ้นเนื่องจากสวีเดนพยายามยกระดับและดำเนินการตามประเด็นข้อเสนอของตุรกีอย่างต่อเนื่องทั้งการส่งตัวบุคคลที่ตุรกีต้องการเพื่อนำตัวมาดำเนินคดีในประเทศ การปรับปรุงกฎหมาย และการลดอุปสรรคการขยายอาวูซซึ่งมีความคืบหน้าอย่างมาก

3. บทบาทตุลาการกับการเผด็จการอิสลาม

จากกรณีที่มีบุคคลและกลุ่มบุคคลร่วมทำกิจกรรมเผด็จการอิสลามหน้ามัสยิดกลางในกรุงสต็อกโฮล์ม และยังเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เพื่อสร้างความเกลียดชังต่อศาสนาโดยเลือกจัดกิจกรรมในวันแรกของวันตรุษอีดิลอัฎฮาตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เท่ากับเป็นการราดน้ำมนบนกองไฟให้ลูกโซนอีกครั้ง ซึ่งตัวแปรสำคัญในรอบนี้เป็นฝ่ายตุลาการโดยศาลปกครองสูงสุดสวีเดนออกคำชี้แจงเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวระบุว่า เป็นสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นอันเป็นการเน้นย้ำหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยหากเรื่องนั้นไม่กระทบต่อความมั่นคง กรณีนี้ทำให้รัฐบาลสวีเดนต้องปรับท่าทีในลักษณะยืดหยุ่นเพื่อไม่ก้าวล่วงต่ออำนาจตุลาการ ทั้งนี้ปรากฏการณ์การเผด็จการอิสลามครั้งล่าสุดที่เกิดในสวีเดนได้สร้างกระแสความไม่พอใจและความโกรธแค้นจากกลุ่มประเทศอาหรับและโลกอิสลามในทุกระดับ ทั้งระดับรัฐบาล รัฐสภา รวมทั้งภาคประชาชนหลายล้านคนในหลายประเทศได้รวมตัวชุมนุมและเดินขบวนเพื่อประณามการกระทำที่ไม่เหมาะสมดังกล่าวอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะถ้อยแถลงสำคัญของประธานาธิบดีตุรกีระบุว่า “ตุรกีจะสั่งสอนให้เห็นว่าการอวดดีและเห็นแก่ตัวของตะวันตกผ่านการดูหมิ่นมุสลิมเช่นนี้ไม่ใช่เสรีภาพทางความคิด ตุรกีจะดำเนินการตอบโต้อย่างจริงจัง ทุกวิถีทาง หรืออาจถึงระดับการทำสงครามกับกลุ่มก่อการร้ายและศัตรูของอิสลามอย่างรุนแรงและเด็ดขาด” จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าว ผู้เขียนขอเสนอข้อมูลเชิงลึกในมิติกระแสความไม่พอใจจากประเทศที่มีบทบาทในภูมิภาคอาหรับ ดังตารางต่อไปนี้

ประเทศ	หน่วยงานรัฐ	ประท้วง ทางการทูต	ประณาม	หมายเหตุ
อิรัก	กระทรวงการต่างประเทศ	✓	✓	- เรียกทูตสวีเดนเข้าชี้แจง - ชาวอิรักชุมนุมประท้วงและบุกเข้าไปภายในสถานเอกอัครราชทูตสวีเดน ประจำกรุงแบกแดด
อิหร่าน	กระทรวงการต่างประเทศ	✓	✓	ระงับการแต่งตั้งทูตอิหร่านคนใหม่ไปประจำการในสวีเดน
UAE	กระทรวงการต่างประเทศ	✓	✓	เรียกทูตสวีเดนเข้าพบ

ประเทศ	หน่วยงานรัฐ	ประท้วง ทางการทูต	ประณาม	หมายเหตุ
จอร์แดน	กระทรวงการต่างประเทศ	✓	✓	เรียกทูตสวีเดนเข้าพบ
โมร็อกโก	กระทรวงการต่างประเทศ	✓	✓	เรียกทูตกลับประเทศ
ซาอุดีอาระเบีย	กระทรวงการต่างประเทศ		✓	
คูเวต	กระทรวงการต่างประเทศ		✓	
กาตาร์	กระทรวงการต่างประเทศ		✓	
อียิปต์	กระทรวงการต่างประเทศ		✓	
เลบานอน	กระทรวงการต่างประเทศ		✓	
บาห์เรน	กระทรวงการต่างประเทศ		✓	
เยเมน	กระทรวงการต่างประเทศ		✓	
ลิเบีย	กระทรวงการต่างประเทศ		✓	
ตูนิเซีย	กระทรวงการต่างประเทศ		✓	
แอลจีเรีย	กระทรวงการต่างประเทศ		✓	
ปาเลสไตน์	กระทรวงการต่างประเทศ		✓	

ที่มา : <https://www.aljazeera.net/news/2023/1/21>

จากข้อมูลตามตารางข้างต้นแสดงให้เห็นกระแสความไม่พอใจขยายวงกว้างในหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่มีบทบาทนำในเวทีการประชุมระหว่างประเทศจนส่งผลให้องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรศาสนาในภูมิภาคให้ความสำคัญกับประเด็นนี้อย่างจริงจัง ดังตารางต่อไปนี้

องค์กร	วาระ	ท่าทีต่อปัญหาการดูหมิ่นศาสนา
องค์การการประชุมความร่วมมืออิสลาม (The Organisation of Islamic Cooperation : OIC)	มีกำหนดให้เรียกชาติสมาชิกเข้าร่วมการประชุมฉุกเฉินโดยจัดขึ้นที่กรุงเจดดาห์ ซาอุดีอาระเบีย	ประณามพฤติกรรมที่ไม่เคารพหลักการสมานฉันท์ ประองตองและทำลายจริยธรรมการเคารพซึ่งกันและกัน

องค์กร	วาระ
คณะมนตรีความร่วมมือแห่งรัฐอ่าวอาหรับ (The Organisation of Islamic Cooperation :OIC)	ประณามพฤติกรรมสร้างความเกลียดชังและแนวคิดสุดโต่งพร้อมเรียกร้องให้ทางการสวีเดนเร่งหาแนวทางยับยั้งเหตุการณ์ในทำนองนี้โดยเร็ว
สหภาพรัฐสภาอาหรับ (Arab Inter Parliamentary Union)	ประณามทางการสวีเดนที่ปล่อยพฤติกรรมเชิงยั่วยุให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องพร้อมยืนยันว่าการกระทำเหล่านี้เป็นการยั่วยุต่ออารมณ์ความรู้สึกของมุสลิมทั่วโลก
สันนิบาตอาหรับ (The Arab League)	เลขาธิการสันนิบาตอาหรับออกแถลงการณ์ประณามรัฐบาลสวีเดนให้รับผิดชอบผลของการไม่ดำเนินการยับยั้งการกระทำที่เกิดขึ้นในประเทศอย่างเหมาะสม

ที่มา : <https://www.aljazeera.net/news/2023/1/21>

สถาบันและองค์กรศาสนา	ท่าทีต่อปัญหาการดูหมิ่นศาสนา
มหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร ประเทศอียิปต์	ออกแถลงการณ์เรียกร้องให้ทุกองค์การพหุวัฒนธรรมด้านศาสนาและการพัฒนา (ข้อวินิจฉัย) ให้คว่ำบาตรสินค้าของสวีเดนอย่างจริงจัง
สหภาพนักวิชาการมุสลิมโลก	ออกแถลงการณ์ระบุว่า การเหยียดหยามอัลกุรอานเป็นพฤติกรรมสุดโต่งไม่ใช่เรื่องเสรีภาพทางความคิด เป็นการแสดงออกของบุคคลที่มีแนวคิดหัวรุนแรงที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ
สภาอิสลามสูงสุดสำนักคิดชีอะห์	สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นการแสดงประปักษ์ต่อประชาชาติอิสลามและละเมิดเสรีภาพในการนับถือศาสนาและความเชื่อ

ที่มา : <https://www.aljazeera.net/news/2023/1/21>

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของประชาคมโลกมุสลิมที่มีความพยายามสร้างการตระหนักรู้ร่วมกันเพื่อแสวงหากลไกหรือมาตรการเพื่อยับยั้งแนวคิดหรือการแสดงออกที่มีเป้าหมายยั่วยุและสร้างความเกลียดชังหรือหวาดกลัวต่อศาสนาอิสลาม (islamophobia)

4. บทวิเคราะห์

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเผาคัมภีร์อัลกุรอานซึ่งเกิดขึ้นต่างกรรมต่างวาระต่อเนื่องหลายครั้งในสวีเดน ผู้เขียนขอสรุปประเด็นสำคัญ ๆ แบ่งออกได้ ดังนี้

4.1 เสรีภาพบุคคลกับสิทธิพลเมืองตามกฎหมาย

การกระทำดังกล่าวเป็นพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่ต้องการแสดงออกในรูปของกิจกรรมต่อเนื่อง มีเป้าหมายเพื่อสะท้อนถึงหลักแนวคิดเสรีภาพทางความคิดและการแสดงออกโดยไม่คำนึงถึงผลลัพธ์และความเสียหายที่จะตามมา เนื่องจากกฎหมายสูงสุดของประเทศที่ตนพำนักอยู่มีหลักการเกี่ยวกับเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการแสดงออกอย่างเสรี ขณะที่ผลสะท้อนกลับเป็นสิ่งที่รัฐต้องบริหารจัดการอย่างสมดุลเพราะระบบอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายอยู่บนพื้นฐานของการใช้หลักนิติธรรม (rule of law) จนทำให้เกิดช่องโหว่เปิดทางให้บุคคลที่มีอคติต่อศาสนาและความเชื่อสร้างความเกลียดชังระหว่างศาสนาได้อย่างเสรี โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงจำกัดอยู่ในวงแคบหรือเพียงการสร้างความแตกแยกในสังคมสวีเดนที่มีประชากรผู้นับถือศาสนาอิสลามเท่านั้น แต่ยังสร้างความวุ่นวายและกระพือแรงยุยงจนกลายเป็นกระแสความโกรธแค้นจากประชาชาติอิสลามทั่วโลก เห็นได้จากความรุนแรงที่เกิดขึ้นในอิรัก ทั้งแถลงการณ์ประณามจากรัฐบาล รัฐสภา และการประท้วงของภาคประชาชนที่แสดงออกด้วยความโกรธแค้นและจบลงด้วยการบุกเข้าไปภายในสถานเอกอัครราชทูตสวีเดนดังที่เป็นข่าวไปทั่วโลก

4.2 ปัจจัยส่งผลให้เกิดกระแสยุยงอย่างรวดเร็ว

ผู้ก่อเหตุเผาคัมภีร์อัลกุรอานล่าสุดเป็นพลเมืองสวีเดนเชื้อสายอิรัก ย่อมเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักความเชื่อพื้นฐานของอิสลาม องค์กรประกอบและหลักศรัทธาในอิสลามเป็นอย่างดี กรณีนี้ทำให้เข้าใจได้ว่าการแสดงออกด้วยพฤติกรรมดังกล่าวเป็นการจงใจยุยงให้เกิดกระแสเพื่อสร้างผลกระทบอย่างรวดเร็วเนื่องจากมีปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ดังนี้

ก) เวลา

การเลือกเวลาจัดกิจกรรมให้ตรงกับวันตรุษอีดิลฮัจญ์ ซึ่งถือเป็นวันที่ประชาคมโลกมุสลิมกำลังมีความสุขหลังร่วมพิธีละหมาดพร้อมกันในทุกมัสยิดทั่วโลก เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองและแสดงความยินดีร่วมกันตามหลักการความเป็นพี่น้องมุสลิมในฐานะประชาชาติเดียวกัน อันถือเป็นวาระเฉลิมฉลองร่วมกันกับพี่น้องมุสลิมที่อยู่ในช่วงพิธีฮัจญ์ที่เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ นครมักกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย

ข) สถานที่

การจัดกิจกรรมเกิดขึ้นหน้ามัสยิดกลางที่ใหญ่ที่สุดในกรุงสต็อกโฮล์มยังสร้างความโกรธแค้นให้กระพือได้อย่างรวดเร็ว

ค) ภาพลักษณ์เชิงชาติพันธุ์

เป็นการสะท้อนภาพให้เห็นว่าชาวอาหรับที่ได้สิทธิลี้ภัยพำนักในประเทศยุโรปมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเต็มที่ เนื่องจากรัฐธรรมนูญของประเทศเหล่านั้นให้ความสำคัญคุ้มครองพลเมืองสามารถแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ

4.3 ระบบอำนาจและการบังคับใช้กฎหมาย

การบังคับใช้กฎหมายจากหน่วยงานที่ถือว่าเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมได้ดำเนินการและปฏิบัติตามข้อเสนอของฝ่ายบริหารในการใช้หลักนิติรัฐเพื่อใช้เป็นกลไกและเครื่องมือในการยับยั้งและควบคุมพฤติกรรมที่ส่อไปในทางสร้างความเกลียดชังระหว่างศาสนาไม่ให้ขยายวงหรือกระทบต่อภาพลักษณ์ประเทศหรือมีผลต่อประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จะเห็นว่าหากทัศนคติของฝ่ายบริหารย้อนแย้งกันเองในทางปฏิบัติที่แสดงบทบาทโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีนี้ทำให้ผลลัพธ์ที่ได้ไม่มีความชัดเจน อาจกล่าวได้ว่า กลไกรัฐทำได้เพียงการแสดงท่าทีซึ่งต่างฝ่ายต่างแสดงบทบาทของตนจนไม่สามารถใช้หลักนิติรัฐด้านการใช้อำนาจเพื่อสกัดหรือยับยั้งการยั่วยุที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ด้านหนึ่งแสดงท่าทียกระดับความเข้มข้นในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการยับยั้งและป้องปรามพฤติกรรมการดูหมิ่นศาสนา ขณะที่อีกด้านหนึ่งเมื่อตำรวจดำเนินการตามข้อสั่งการโดยให้ยึดตามอำนาจฝ่ายบริหาร แต่กลับมีการยื่นเรื่องขอให้ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยเพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกโดยฝ่ายตุลาการได้ออกข้อวินิจฉัยว่าเรื่องนี้ไม่เข้าเกณฑ์จนกลายเป็นความเสี่ยงหรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศ ทำให้คำวินิจฉัยกลางฉบับดังกล่าวกลายเป็นบรรทัดฐานของผู้ก่อเหตุลักษณะนี้ได้รับความคุ้มครองโดยพฤตินัย กรณีนี้เองทำให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบขึ้นอย่างกว้างขวางโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถใช้อำนาจในการระงับยับยั้งในเรื่องดังกล่าวได้ ส่งผลทำให้ภาพที่ออกมาจึงดูเสมือนว่าตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่รัฐแต่กลับมีท่าทีให้ความสำคัญคุ้มครองกลุ่มคนที่แสดงออกในลักษณะยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังในมิติศาสนาและความเชื่อของแต่ละศาสนาเสียเอง

4.4 เสรีภาพ ศีลธรรม และความผิดในทางละเมิด

จากบทวิเคราะห์ข้างต้นอาจมีการตั้งสมมติฐานสำคัญว่า หลักเสรีภาพมีขอบเขตหรืออยู่ในบริบทที่กว้างเกินไปหรือไม่ตามข้อโต้แย้งจากกลุ่มประเทศอาหรับและโลกมุสลิม เนื่องจากส่งผลกระทบในวงกว้างไม่เพียงปัญหาด้านการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หากยังเป็นการละเมิดจารีตและศีลธรรมอันดี การไม่เคารพหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่เคารพการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี หรือการไม่เคารพต่อศาสนาและความเชื่อของคนในสังคมด้วยการสร้างผลกระทบในรูปแบบของการละเมิดเสรีภาพของบุคคลอื่นในเวลาเดียวกัน

อย่างไรก็ดี หากมองประเด็นนี้เปรียบเทียบกับประเทศไทยพบว่า การใช้หลักเสรีภาพต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายและไม่กระทบต่อเสรีภาพของบุคคลอื่น หากมีการดูหมิ่นในเรื่องศาสนาและความเชื่อของบุคคลอื่น ย่อมมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับศาสนาที่บัญญัติไว้ในมาตรา 206 ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ แก่วัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนในมาตรา 207 กำหนดไว้ว่า ผู้ใดก่อให้เกิดการวุ่นวายในที่ประชุมศาสนิกชนเวลาประชุมกัน นมัสการ หรือกระทำพิธีกรรมตามศาสนาใด ๆ โดยชอบด้วยกฎหมายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยอัตราโทษเป็นบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับศาสนาในสวีเดนพบว่า หลักแนวคิดเสรีภาพการนับถือศาสนาและความเชื่อ (freedom of religion and faith) กลายเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นท่ามกลางบริบทโครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้งจากคลื่นผู้อพยพลี้ภัยที่เดินทางเข้ามาพำนักและกลายเป็นพลเมืองของสวีเดน หรือการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในกลุ่มประเทศนอร์ดิก (Nordic countries) หมายถึง ภูมิภาคยุโรปเหนือประกอบด้วย เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ นอร์เวย์ และสวีเดน และดินแดนปกครองตนเองในสังกัดประเทศเหล่านั้น 3 แห่ง ได้แก่ กรีนแลนด์ หมู่เกาะแฟโร และหมู่เกาะโอลันด์ ทำให้โครงสร้างสังคมสวีเดนเปลี่ยนไปจากเดิมที่มองว่า การนับถือศาสนาถือเป็นเรื่องของปัจเจก (private matter)

ทั้งนี้จากการสำรวจอัตราประชากรสวีเดนในปี ค.ศ. 2009 พบว่าประชากรทั้งประเทศมีจำนวนราว 9.3 ล้านคน พบว่าร้อยละ 73 เป็นสมาชิกโบสถ์สวีเดน (Church of Sweden) โดยระบบโครงสร้างสังคมและจารีตตามหลักศาสนาและความเชื่อจะผูกพันอยู่กับโบสถ์ของประเทศ ทั้งพิธีรับศีลล้างบาป (baptized) สำหรับเด็กแรกเกิด การจัดพิธีแต่งงานในโบสถ์ การสวดและพิธีฝังศพ ทำให้เข้าใจได้ว่าการยึดโยงกับพระผู้เป็นเจ้าในศาสนสถานในทางครองตนบำเพ็ญศีลแบบนักบวชลดน้อยลง แต่โบสถ์กลายเป็นพื้นที่ของพิธีกรรมของวิถีที่เชื่อมโยงกับวาระและสถานการณ์ของการดำเนินชีวิต มีประชากร

เพียงร้อยละ 2 ที่เป็นสมาชิกและยึดหลักจารีตยึดโยงกับพระเป็นเจ้าและการถือศีลประจำอยู่ในโบสถ์ ขณะที่มีการสำรวจเชิงสถิติโดยการศึกษาพบว่า ร้อยละ 23 ของชาวสวีเดนยึดจารีตวิถีและเชื่อมั่นในพระเจ้า ขณะที่ประชากรชาวสวีเดนกว่าร้อยละ 85 ยอมรับว่าเป็นกลุ่มที่ไม่มีศาสนา ผลการศึกษายังแบ่งประเภทของผู้นับถือศาสนาซึ่งเดิมเคยนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ร้อยละ 90.1 นิกายคาทอลิกร้อยละ 1.8 และ ร้อยละ 8.2 เป็นกลุ่มที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ซึ่งชาวสวีเดนมุสลิมถือว่าเป็นกลุ่มหลักที่จัดอยู่ในประเภทอื่น ๆ เนื่องจากข้อมูลเชิงสถิติส่วนใหญ่ประเมินว่า ประชากรมุสลิมในสวีเดนมีอยู่ราว 250,000 – 300,000 คน ในจำนวนนี้ราว 100,000 คน เป็นพลเมืองที่ขับเคื้อนรณรงค์สร้างการรับรู้และเข้าใจอิสลามผ่านการจัดกิจกรรมทางศาสนาที่เปิดกว้างในประเทศ ซึ่งปัจจุบันพบว่าจำนวนประชากรชาวมุสลิมในสวีเดนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วหรือมีอยู่ประมาณ 600,000 คน

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่าชาวสวีเดนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาและความเชื่ออย่างเสรีในขณะเดียวกันสังคมสวีเดนต้องยอมรับในการเผชิญกับปัญหาหรือความเสี่ยงเกี่ยวกับศาสนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง ดูหมิ่นอิสลาม รักเพศเดียวกัน ยอมรับการสมรสเพศเดียวกันผ่านความเชื่อของสังคม ชุมชน หากมีคดีประเภทนี้เข้าสู่การพิจารณาตามกระบวนการยุติธรรมจะเห็นว่ากระบวนการพิจารณาแบ่งเป็น 2 ระดับ ทั้งการเข้าสู่กระบวนการไต่สวนในชั้นศาลภายในประเทศและศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป (the European Court of Human Rights) ซึ่งนับว่าเป็นการให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพของพลเมืองและนับเป็นกระบวนการตรวจสอบที่เข้มข้น

บทสรุป

ตลอดหลายปีที่ผ่านมาหลายประเทศแถบแอฟริกาเหนือหรือแถบยุโรปตะวันตกมีความพยายามในการเสนอชื่อเพื่อขอเข้าเป็นสมาชิกนาโตเพื่อประกันความมั่นคงในภูมิภาคหลังวิกฤติสงครามรัสเซีย-ยูเครน ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของบรรดาชาติสมาชิกนาโตซึ่งต่างมองยุทธศาสตร์ทางการทหารและมึนโยบายในการเพิ่มหรือขยายภาคีสมาชิกให้ครอบคลุมในทุกภูมิภาคเพื่อป้องปรามการขยายอิทธิพลของรัสเซีย

อย่างไรก็ดี ดูเหมือนว่าความพยายามของสวีเดนต้องเผชิญกับปราการหลักสำคัญคือตุรกีที่ยืนกรานคัดค้านการขอเข้าเป็นสมาชิกนาโตเนื่องจากตุรกีมองว่าหลายปีที่ผ่านมาสวีเดนยังให้การสนับสนุนพรรคแรงงานชาวเคิร์ดซึ่งรัฐบาลตุรกีย้ำมาตลอดว่า กลุ่มดังกล่าวเป็นขบวนการก่อการร้ายและถือเป็นภัยคุกคามของตุรกี อีกทั้งสวีเดนยังเปิดประเทศให้ที่พักพิงกับแกนนำหรือขบวนการที่เคยมีส่วนในการวางแผนยึดอำนาจประธานาธิบดีตุรกีในคราวที่กลุ่มนายพลในกองทัพก่อรัฐประหารและกลายเป็นรัฐประหารที่ล้มเหลวช่วงกลางปี ค.ศ. 2016 ประเด็นเหล่านี้จึงเป็นกรอบเนื้อหาในการจัดทำบันทึกความเข้าใจหรือ MOU เพื่อให้ตุรกีใช้เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ประเมินนโยบายต่างประเทศและการปฏิรูปกฎหมายของสวีเดนก่อนนำมาประเมินผลเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาให้ความเห็นชอบการขอเป็นสมาชิกนาโต

กระนั้นแล้ว เพียงไม่กี่สัปดาห์ก่อนการประชุมนาโตจะเริ่มขึ้นซึ่งครั้งนี้มีกำหนดจัดขึ้นโดยประเทศลิทัวเนียเป็นเจ้าภาพและจะมีการบรรจวาระเพื่อพิจารณาการขอเป็นสมาชิกนาโตของสวีเดนรวมอยู่ด้วย ได้เกิดกระแสการดูหมิ่นศาสนาอิสลามขึ้นหลายรอบในสวีเดนโดยเฉพาะเหตุการณ์ที่สร้างความโกรธแค้นต่อประชาชาติมุสลิมทั่วโลกในวันแรกของวันตรุษอีดิลอัฎฮาซึ่งตรงกับวันที่ 28 มิถุนายน 2023 จนประเด็นนี้กลายเป็นเงื่อนไขและเหตุผลสำคัญที่ตุรกีและอีกหลายประเทศจากโลกอาหรับและโลกอิสลามต่างออกมาประณามรัฐบาลสวีเดนอย่างรุนแรง ทั้งการเรียกทูตสวีเดนเข้าพบเพื่อประท้วงการประณามโดยกระทรวงการต่างประเทศ และที่รุนแรงที่สุดคือกระแสความไม่พอใจของรัฐบาลอิรัก รัสเซีย และประชาชน จนเกิดเหตุบานปลายด้วยการบุกเข้าไปภายในสถานเอกอัครราชทูตสวีเดนประจำกรุงแบกแดด นอกจากนี้ ผลพวงที่ตามมาซึ่งสร้างความอึดอัดต่อประชาคมโลกมุสลิมจนทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นการใช้เสรีภาพการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นที่เกินขอบเขตโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นถือเป็นการสมควรหรือไม่ เรื่องนี้ยังคงมีการเรียกร้องต่อไปเพื่อสร้างแรงกดดันให้กลุ่มประเทศตะวันตกให้ความสำคัญและเคารพต่อหลักศีลธรรม จริยธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้อย่างเห็นผลเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ภาษาไทย)

ทวีป ศรีน่วม, (2566) “ประมวลกฎหมายอาญา” สถาบันนิติธรรมาลัย, สืบค้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม

662566 จาก <https://www.drthawip.com/criminalcode/0001>

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ภาษาอาหรับ)

BBC Arabic, (2023) “เผาคัมภีร์ กระแสเรียกร้องและประณามโดย

ชาติอาหรับและอีกหลายประเทศในภูมิภาคเน้นมาตรการคว่ำบาตสวีเดน ” สืบค้น

เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2023 จาก

<https://www.bbc.com/arabic/articles/cx8dv2vg4n3o>

Aljazeera , (2023) “โลกอาหรับและโลกอิสลามร่วมประณามรัฐบาลสวีเดน กรณีละเลยให้

เกิดเหตุเผาคัมภีร์อัลกุรอานโดยกลุ่มหัวรุนแรง” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2023 จาก

<https://www.aljazeera.net/news/2023/1/21/%D8%AA%D9%86%D8%AF%D9%8A%D8%AF-%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A->

Dilara Afifi, (2023) “สวีเดน... เผาคัมภีร์อัลกุรอานผ่านการอนุญาตโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ” สืบค้น

เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2023 จาก

<https://www.aa.com.tr/ar/%D8%AF%D9%88%D9%84%D9%8A/%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%88%D9%8A%D8%AF-%D8%AD%D8%B1%D9%82-%D9%86%D8%B3%D8%AE%D8%A9>

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ภาษาอังกฤษ)

MAARIT JÄNTERÄ-JAREBORG, (2019) : “Religion and the Secular State in Sweden” pp.

669 – 676, สืบค้นเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2023 จาก

<https://classic.iclrs.org/content/blurb/files/Sweden.1.pdf>